

จดหมายข่าว

ราชบัณฑิตยสถาน

สนามเสือป่า เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐ โทร. ๐ ๒๓๕๖ ๐๔๖๖-๗๐ โทรสาร ๐ ๒๓๕๖ ๐๔๙๐

ปีที่ ๑๖

ฉบับที่ ๑๔๒

กรกฎาคม ๒๕๕๙

ISSN 0857-7064

ข่าวราชบัณฑิตยสถาน

***เมื่อวันพุธที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙ เวลา ๑๕.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ ณ อาคารชัยพัฒนา สวนจิตรลดา เพื่อพระราชทานพระราชวโรกาสให้ ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช นายกราชบัณฑิตยสถาน นำราชบัณฑิต ภาคีสมาชิก และข้าราชการ จำนวน ๘๐ คน เข้าเฝ้าทูลละอองพระบาท เนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี และราชบัณฑิตยสถานสถาปนาครบ ๗๒ ปี เพื่อรับพระราชทานแนวพระราชดำริในการพัฒนาการดำเนินงานของราชบัณฑิตยสถานในฐานะที่เป็นสถาบันหลักทางด้านภาษาและเครือข่ายทางปัญญาของชาติ ***ขอแสดงความยินดีในโอกาสที่ ศาสตราจารย์ นพ.ประเสริฐ ทองเจริญ ราชบัณฑิต สำนักวิทยาศาสตร์ ได้รับรางวัลมหาวิทยาลัยมหิดล-บี บราวน์ เพื่อการแพทย์และสาธารณสุขไทย ประจำปี ๒๕๕๙ จากมหาวิทยาลัยมหิดล และศาสตราจารย์ นพ. ยงยุทธ วัชรดุลย์ ราชบัณฑิต สำนักวิทยาศาสตร์ ได้รับเลือกเป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประจำปี ๒๕๕๙ จากคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ***สืบเนื่องจากการจัดงานแถลงข่าวของสำนักวิทยาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน ร่วมกับสำนักวิจัยแอมเคโพลล์ เรื่อง โครงการความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการจัดการ ณ ราชบัณฑิตยสถานเมื่อต้นเดือนมิถุนายนที่ผ่านมา สำนักวิทยาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน ร่วมกับสมาคมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (สสวทท) จึงได้จัดงานสัมมนาวิชาการ เรื่อง “วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : ระดมความคิดกู่วิกฤตพลังงาน” ขึ้นในวันศุกร์ที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๙ เวลา ๘.๐๐-๑๖.๓๐ น. ณ ห้องประชุม K 100 ตึกเฉลิมพระเกียรติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ถนนพระรามที่ ๖ กรุงเทพฯ เพื่อรวมพลังนักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนักวิชาการ และผู้บริหาร ระดมความคิดในการจัดหาพลังงาน และยุทธศาสตร์การประหยัดพลังงานให้พอเพียง และเพื่อระดมความคิดในการแสวงหาแนวร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการประดิษฐ์คิดค้น รมรณรงค์การประหยัดพลังงาน ในการนี้ ศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ อุดลพินธุ์ อุปนายกราชบัณฑิตยสถาน ให้เกียรติเป็นประธาน หลังพิธีเปิดงานมีการบรรยายพิเศษเรื่อง “กู่วิกฤตพลังงาน” โดย นางสิริพร ไสละสุด อธิบดีกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน นอกจากนี้ยังมีการอภิปรายเรื่อง “กู่วิกฤตพลังงาน” โดยคณะวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และพลังงานจากสถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ***

ขอแสดงความเสียใจที่ ศาสตราจารย์ลีปพนธ์ เกตุทัต ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ประเภทวิทยาศาสตร์กายภาพ สาขาฟิสิกส์ ได้ถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๙

สรุปการบรรยายเสนอผลงานค้นคว้าและวิจัยของราชบัณฑิตและภาคีสมาชิกต่อที่ประชุมสำนัก

สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง

- วันพุธที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๙ นางอรุณรัตน์ วิเชียรเขียว ภาคีสมาชิก ประเภทประวัติศาสตร์ สาขาวิชาโบราณคดี บรรยายเรื่อง การจัดการที่ดินตามกฎหมายจารีตล้านนา ตามจารีตประเพณีและกฎหมายโบราณของล้านนา ถือว่าพระเจ้าแผ่นดิน ผู้ปกครองบ้านเมือง เป็นเจ้าของที่ดินและทรัพยากรแร่ธาตุในแผ่นดินทั้งหมด พระองค์จัดสรรที่ดินให้แก่ประชาชน หรือประชาชนบุกเบิกป่าให้เป็นที่ทำประโยชน์ได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องเสียภาษี พื้นที่ในภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีพื้นที่ราบลุ่มบนฝั่ง

แม่น้ำสายต่าง ๆ ระหว่างภูเขาที่สามารถใช้ทำนาได้จำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับที่ราบลุ่มของภาคกลาง เช่น ที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งมีพื้นที่นากว้างใหญ่มาก นาที่กฎหมายล้านนาโบราณ กล่าวถึง อาจแบ่งได้ ๔ ประเภท ได้แก่ ๑. นาฝาย หรือนาน้ำเหมือง เป็นที่นาในที่ราบลุ่มมีแม่น้ำไหลผ่านสามารถทำนาได้โดยอาศัยน้ำจากแม่น้ำเป็นหลัก ชาวนาสรางเหมืองและฝายหรือขุดคลองส่งน้ำเข้าพื้นที่นา รวมทั้งช่วยกันจัดสรรน้ำแบ่งน้ำเพื่อทำนา โดยชาวนา รวมกลุ่มกันจัดการสร้าง ดูแลรักษาเหมืองฝาย ๒. นาหลุก เป็นที่นาในพื้นที่ราบตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำที่มีตลิ่งสูง

ชั้น ไม่สามารถทนน้ำจากเหมืองฝายหรือจากแม่น้ำให้เข้าไปได้ หลุก คือ รั้วที่วิดน้ำซึ่งมีลักษณะวงกลมมีล้อหมุนทำด้วยไม้ไผ่ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๕-๖ เมตร โดยนำมาติดตั้งไว้ริมตลิ่งข้างแม่น้ำ หลุกจะหมุนด้วยกระแสน้ำและวิดเอาน้ำจากแม่น้ำขึ้นสู่ที่นา นาที่ใช้น้ำจากระหวัดวิดน้ำ เรียกว่า นาหลุก ๓. **นา น้ำฟ้าน้ำฝน** เป็นนาที่ตอนหรือนาที่ลาดชันหรือนาที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากแม่น้ำและลำคลอง ชาวนาไม่อาจรับน้ำจากฝายหรือใช้หลุกวิดน้ำเข้านาได้ การทำนาต้องอาศัยน้ำจากน้ำฝนเพียงอย่างเดียว ๔. **นาขุมการเมือง** เป็นที่นาของท้าวพญา ซึ่งจะจัดสรรและมอบให้ขุนนางที่ทำงานให้บ้านเมือง ชาวบ้านในอดีตใช้ที่ดินและป่าไม้ร่วมกันใช้อย่างเห็นคุณค่าและเป็นธรรม แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไป สถานการณ์บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไป รัฐเข้ามาจัดการที่ดิน ป่าไม้ และทรัพยากรในที่ดินและป่าโดยไม่สนใจภูมิปัญญาจารีตดั้งเดิมของชุมชน จึงเกิดปัญหาต่อเนื่องกันมาระหว่างรัฐกับชาวบ้านที่ถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ของบ้านเมืองตลอดมา

- วันพุธที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๙ **ศาสตราจารย์ ดร.มนัส สุวรรณ** ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บรรยายเรื่อง *ชนบทกับปัญหาความยากจน : มุมมองเชิงมนุษยนิยม* วิชาความยากจนในชนบทคือปัจจัยที่เป็นอุปสรรคสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แม้หน่วยงานหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจะมีความพยายามในการแก้ไข แต่สภาพความอดคัดขาดสนในการดำรงชีวิตก็ยังคงพบในสังคมชนบททั่วไป ความล้มเหลวในการแก้ปัญหาความยากจนเกิดจากหลากหลายสาเหตุ สาเหตุที่ข้อเขียนนี้คิดและเชื่อมั่นว่ามีอย่างน้อยอย่างมากที่สุด ๒ สาเหตุ คือ (๑) ความไม่เข้าใจในธรรมชาติและสาเหตุของความยากจนในชนบทอย่างถ่องแท้ (๒) มาตรการในการแก้ปัญหาไม่มีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาและบริบทของพื้นที่ ดังนั้น การแก้ปัญหาความยากจนให้บังเกิดผล จำเป็นต้องมีการปรับกระบวนคิดและปรับแนวทางการปฏิบัติใหม่ สารในข้อเขียนนี้เริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจในธรรมชาติและความหมายของชนบทและความยากจน จากนั้นเป็นบทวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและการเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนในมุมมองเชิงมนุษยนิยมวิชาในลำดับต่อมา

สำนักวิทยาศาสตร์

- วันพุธที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๔๙ **ศาสตราจารย์ ดร.สุดา เกียรติกำจรวงศ์** ภาควิชาชีววิทยา คณะเทคโนโลยี สาขาวิชาเทคโนโลยีพอลิเมอร์ บรรยายเรื่อง *“ซูเปอร์แอบซอร์เบนต์ : สารดูดซึมน้ำ”* การบรรยายนี้จะกล่าวถึงชนิดและการใช้งานของซูเปอร์แอบซอร์เบนต์ กลไกและปริมาณของการบวม น้ำ ตัวแปรและผลของการเชื่อมขวางและการสะเทิน การกระจายของขนาดอนุภาคของซูเปอร์แอบซอร์เบนต์ต่อการบวมตัว สารเติมแต่งที่ช่วยให้การดูดซึมน้ำและผลิตภัณฑ์มีสมรรถภาพและลักษณะที่ดี การปรับปรุงความแข็งแรงของซูเปอร์แอบซอร์เบนต์ภายใต้แรงกดทับ การทดสอบซูเปอร์แอบซอร์เบนต์เพื่อควบคุมความสามารถของการดูด

ซึมน้ำและไม่เกิดการบวม และ **ศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ วงษ์ศิริ** ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ชีวภาพ สาขาวิชาชีวภาพ บรรยายเรื่อง *“พรอพอลิส”* พรอพอลิส คือ สารเหนียวหรือยางเหนียว ๆ ที่ผึ้งงานเก็บมาจากตาหรือเปลือกของต้นไม้เพื่อใช้ปิดรอยโหว่ของรังและห่อหุ้มศัตรูที่ถูกผึ้งมาตายนในรังผึ้ง แต่ไม่สามารถนำออกไปทิ้งนอกรังได้เพื่อไม่ให้เกิดการเน่าเหม็นในรังผึ้ง ชาวกรีกตั้งชื่อสารนี้ว่า “PROPOLIS” ซึ่งมาจากคำว่า “PRO” หมายถึง “ก่อน” และ “POLIS” หมายถึง “เมือง” ซึ่งในสมัยนั้นกรีกเองก็สันนิษฐานว่าผึ้งคงจะใช้พรอพอลิสสำหรับป้องกัน “เมือง” หรือ รังของตนเองให้พ้นจากเชื้อโรคและศัตรูต่าง ๆ ไม่ให้บุกรุกเข้ามา พรอพอลิสประกอบด้วยสารเคมีดังนี้คือ ยางไม้ (resin and balsam) ๕๕% ขี้ผึ้ง (wax) ๓๐% น้ำมัน (etheral oil) ๑๐% และเกสรดอกไม้ ๕% นอกจากนี้ยังประกอบด้วยวิตามิน บี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฟลาโวนอยด์ (flavonoid) ซึ่งผึ้งได้มาจากพืชและมีคุณสมบัติต่อต้านแบคทีเรีย ผึ้งใช้พรอพอลิสเพื่อสุขภาพอนามัยภายในรังของตนเอง ในรังผึ้งรังหนึ่งประกอบด้วยผึ้งจำนวนถึงหมื่น ๆ ตัวและอยู่ด้วยกันอย่างแออัด ผึ้งได้ใช้พรอพอลิสเป็นสารป้องกันเชื้อโรค นักวิทยาศาสตร์หลายคนเชื่อว่าภายในรังผึ้งนั้นสะอาด ปราศจากเชื้อโรคยิ่งกว่าภายในโรงพยาบาลสมัยใหม่เสียอีก ความสามารถของผึ้งในการใช้พรอพอลิสต่อต้านเชื้อโรคนั้นนับว่าน่าสนใจยิ่ง ถ้ามีสิ่งแปลกปลอมเข้ามาในรังก็จะถูกผึ้งตอยถึงตาย สิ่งแปลกปลอมนั้นก็ย่อมจะเน่าเปื่อยและก่อให้เกิดเชื้อโรคต่อไป แต่ผึ้งก็ได้ใช้พรอพอลิสห่อหุ้มสารแปลกปลอมนั้นคล้ายกับ “มัมมี่” คุณสมบัติของพรอพอลิสอาจแตกต่างกันขึ้นกับชนิดของยางไม้และพืชอาหารที่ผึ้งไปเก็บ หลายปีมาแล้วที่นักไวโอลินมีชื่อเสียงของประเทศอิตาลีได้ใช้พรอพอลิสเป็นส่วนผสมในการขัดไวโอลินให้เงางาม ฮิปโปเครติส (Hippocrates) ซึ่งนับว่าเป็นบิดาทางการแพทย์ของโลก ได้ใช้พรอพอลิสในการรักษาฝีและบาดแผลต่าง ๆ ชาวยุโรปได้มีความสนใจในพรอพอลิสมากกว่าประชาชนในทวีปอื่น เพราะได้รายงานหลายฉบับที่เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของพรอพอลิสในการรักษาบาดแผลโรคผิวหนังและโรคบางอย่างของวัวควาย พรอพอลิส สามารถกระตุ้นระบบภูมิคุ้มกัน เชื้อโรคในร่างกายมีคุณสมบัติต่อต้านแบคทีเรียและไวรัสและเนื่องจากคุณสมบัติของพรอพอลิสที่เป็นสารฆ่าเชื้อโรค (antiseptic) นี้เอง จึงได้มีการนำพรอพอลิสมาเป็นส่วนผสมในการผลิตยาบ้วนปาก ลิ้น และหมากฝรั่ง เป็นต้น ทันตแพทย์ในประเทศรัสเซียได้รายงานว่า จากการใช้ส่วนผสมที่มีพรอพอลิส ๒-๔% จะมีประสิทธิภาพในการใช้เป็นยาแก้ปวดได้ดีกว่าโคเคน (cocaine) ถึง ๓-๕ เท่า (Uccusic, 1982) ศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะด้านกีฏวิทยา : ชีววิทยาของผึ้ง ความหลากหลายทางชีวภาพของแมลงและไร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าผึ้งมีและชันโรงเก็บยางไม้มาทำพรอพอลิสเหมือนผึ้งพันธุ์ โดยเฉพาะผึ้งมีใช้พรอพอลิสในการป้องกันมดได้ด้วย นอกจากนั้นยังมีการวิจัยซึ่งจะต้องทำการวิจัยต่อไป

- วันพุธที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙ ศาสตราจารย์มณีวรรณ กมลพัฒนะ ราชบัณฑิต ประเภทวิทยาศาสตร์ประยุกต์ สาขาวิชา สัตวศาสตร์ บรรยายเรื่อง “สหวิทยาการในการเลี้ยงควาย” การเลี้ยงควายไทยเป็นกิจการในวัฒนธรรมข้าว อันเป็นสายเลือด สายใยที่โยงสัมพันธ์ระหว่างคน ควาย และข้าว ท่ามกลาง ธรรมชาติของสุวรรณภูมิและภูมิภาคเอเชีย ที่มีธัญพืชคือ ข้าว ที่เป็นอาหารหลักในการสร้างพลังงานในคน กิจกรรมการเลี้ยง ควายจึงเป็นการเรียนรู้จากคนสู่ควาย สุนัขและกัลปมาสู่คนในการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๔๐ งานวิจัยและพัฒนาควายไทยได้รุดหน้าในการ สร้างฐานความรู้เข้าสู่ระบบการวิจัยอย่างเป็นสากล ฐานความรู้ ได้กระตุ้นนักปฏิบัติการให้มองหาลู่ทางการสร้างเทคโนโลยีการ เลี้ยงควายอย่างเป็นระบบ สาเหตุหลักมาจากคนที่ปรับเปลี่ยน ตัวเองจากการเรียนรู้ในห้องนามาสู่ระบบเข้าโรงเรียน และเรียนรู้ วิชาการโดยละเอียดการปฏิบัติจริงในท้องนา และคนรุ่นหลังจะรู้จัก ควายลดน้อยลงทุกวัน การปลูกข้าวก็จะแปลกแยกไปจาก วัฒนธรรมข้าวในอดีต มาสู่ระบบการใช้พลังงาน เครื่องจักรกล และการชลประทาน เป็นการผลักดันให้ควายกลายเป็นสัตว์เลี้ยง ในการใช้เนื้อหนังมากกว่าการใช้แรงงาน ดังนั้นโรงเรียนเลี้ยง ควายจึงถือกำเนิดมาจากแรงผลักดันจากการปรับตัวของคนชนบท ที่นิยมการทำมาหากินในหลายอาชีพมากกว่าการมีอาชีพการเลี้ยง ควายและทำนาเท่านั้น โรงเรียนเลี้ยงควายดำเนินการโดยสมาคม กระบือไทยและสถานีสัตวศาสตร์มหาวิทาลัย จึงได้จัด เตรียมการก่อตั้งโรงเรียนเลี้ยงควาย เพื่อกระบวนการสร้างงาน สร้างอาชีพเลี้ยงควายให้เข้ากับวิทยาการร่วมยุคในระบบที่ผู้เขียน ตั้งความคิดแบบรวบยอดว่า “สองในหนึ่ง” สองคือ ๒ อาชีพ มี อาชีพคนเลี้ยงควาย และอาชีพนักวิชาการ มาทำงานร่วมกันที่ แหล่งผลิตควาย ซึ่งถือเป็นหนึ่ง สถานที่ที่เป็นหนึ่งเท่านั้นคือ โรงเรียนเลี้ยงควาย ดังนั้น การเลี้ยงควายในโรงเรียนเลี้ยงควาย จึงเป็นการบริหารจัดการให้สหวิทยาการ เป็นสิ่งอำนวยผลผลิต และการดำรงชีพอย่างพึ่งพาตนเองได้ด้วยภูมิปัญญาที่สร้างสมกัน มาในแผ่นดินไทย ระหว่างผู้เลี้ยงและนักวิชาการ ท่ามกลางการ ปรับเปลี่ยนของธรรมชาติทั้งภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรมและ สังคม ที่มีการตลาดและผลิตภัณฑ์เป็นตัวชี้้นำการหมุนเวียนของ เงินตรา ซึ่งชาวโลกกำลังนิยมว่าเป็นตัวกลางแลกเปลี่ยนทาง เศรษฐกิจระหว่างชนชั้น ระหว่างชนชาติ อย่างเป็นระบบเศรษฐกิจ ข้ามแดนไร้พรมแดนที่ทุกคนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง การเจริญเติบโตด้วยธรรมาภิบาลที่พึ่งพาตนเองได้ และ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ทศพร วงศ์รัตน์ ราชบัณฑิตประเภท วิทยาศาสตร์ชีวภาพ สาขาวิชาสัตววิทยา บรรยายเรื่อง “จาก สมุดภาพไตรภูมิมาเป็นพระอภัยมณี ของสุนทรภู่ (ปลาในสมุดภาพ ไตรภูมิฯ และพระอภัยมณี)” สุนทรภู่ (พ.ศ. ๒๓๒๙-๒๓๙๔) สร้าง วรรณกรรมไว้กว่า ๒๔ เรื่อง โดยเฉพาะเรื่องนิราศหลายเรื่อง มีการกล่าวถึงหรือพาดพิงถึงปลาหลายชนิดหลายประเภท แต่การ

ที่ผู้เขียนได้มีโอกาสทบทวนเรื่องพระอภัยมณีให้ถี่ถ้วนขึ้นก็เกิด ความเห็นว่า สุนทรภู่กล่าวถึงปลาและชื่อปลาที่มีจริงรวมทั้ง “สัตว์ ปฏิสนธิ” ในทะเล ว่าเป็นสัตว์มีพฤติกรรมประหลาด บ้างกินคน โดยยังมีการดำเนินเรื่องนี้ให้มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ มีการปลุกเสก เลขยันต์ใช้คาถา เวทมนต์ อาถรรพ์แทรกด้วยจำนวนมากมาย งานนี้จึงแตกต่างจากงานแต่งเรื่องอื่น ๆ เป็นอย่างมาก และเป็น เรื่องเดียวของสุนทรภู่ที่อ้างถึง “ปลาหน้าคน” จนเป็นเหตุให้ ผู้เขียนพยายามค้นคว้าถึงความเป็นมาของปลาในข้อนี้และได้พบ ปลาชื่อนี้อีกในวรรณกรรมของผู้อื่น รวมทั้งในหนังสือประวัติ- ศาสตร์ไทย เมื่อประกอบกับประสบการณ์ในวิชามินวิทยาของผู้เขียนเอง ทำให้พอจะตัดสินได้ว่า ปลาในข้อนี้มีจริงนั่นคือ “ปลา กระเบน” และจากการที่ได้มีโอกาสตรวจอ่าน เรื่องพระอภัยมณี และรายละเอียดใน “สมุดภาพไตรภูมิฉบับกรุงศรีอยุธยา-ฉบับ กรุงธนบุรี” เล่มที่ ๑-๒ พ.ศ. ๒๕๔๒ ดังกล่าวทำให้รู้เห็นชัดเจน จนสามารถสรุปได้อีกว่าตอนต่าง ๆ ของเนื้อเรื่อง ตัวละคร พฤติกรรม สถานที่ แผนที่ ทิศทางสิ่งก่อสร้างธรรมชาติปรากฏการณ์ ชนชาติ ประวัติศาสตร์ ศาสนา ประเพณี ตำนาน ความเชื่อ ชื่อต่าง ๆ รวมทั้งชื่อแปลก ๆ ฯลฯ นอกเหนือจากส่วนที่เป็นจินตนาการ เรื่องทั้ง ๒ มีข้อตรงกันหรือซ้อนกันเกี่ยวข้องกันไม่ มากก็น้อยอย่างผิดสังเกต จนสามารถกล่าวได้ว่าสุนทรภู่ที่ยังมี ตำแหน่งในที่สุดเป็นถึงเจ้ากรมพระอภัยมณีน่าจะใช้ตำนานหรือ เรื่องราวของชื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับรายละเอียดหรือ ข้อมูลจากภาพสีในหนังสือ “สมุดภาพไตรภูมิ” ที่ (เลขที่ ๑๐ และ ๑๐/ก) ได้มีการคัดลอกขึ้น (ก่อนสุนทรภู่เกิด) ใน พ.ศ. ๒๓๑๙ จากหนังสือโบราณสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อาจรวมทั้ง จิตรกรรมฝาผนังตามวัดต่าง ๆ โดยเฉพาะฉบับกรุงธนบุรีเลขที่ ๑๐/ก และฉบับกรุงศรีอยุธยา เลขที่ ๖ ข้าแล้วซ้ำอีกเพื่อเป็นหลัก และข้อคิดหรือบทบาทตลอดจนฉากหรือสิ่งแวดล้อมหรือแม่ความ รู้สึกให้กับตัวละครที่หลากหลายของเรื่องพระอภัยมณีหลายบท หลายตอนอย่างสนุกสนานกับการใช้ภาษาไทยหรือคำที่สุนทรภู่เอง ก็รู้ว่าตัวนั้นไม่เป็นรองใครอย่างจุใจตามความคิดสร้างสรรค์ ของเรื่อง แม้ที่เป็นเหมือนการอธิบายภาพอย่างละเอียดก็มีอยู่ เสมอ บางภาพมีการใช้อย่างทั่วถึงทุกแง่มุมในโอกาสที่ต่างกัน โดยไม่มีการจับจองไว้กับตัวละครใด จึงทำให้สุนทรภู่เขียน พระอภัยมณีได้ไม่สิ้นสุดดังคำกลอนที่แทรกความรู้สึกไว้ว่า “พอดา หูรู้เห็นเป็นอย่างไร ในดวงใจคิดเสร็จสำเร็จการ”

สำนักศิลปกรรม

- วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๙ รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา ดำรงค์เลิศ ภาควิชาศิลปกรรม สาขา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร บรรยายเรื่อง “การปะทะทางความคิด ในนวนิยายเรื่อง ‘ไผ่แดง’ ” นวนิยายเรื่อง “ไผ่แดง” เป็นบท ประพันธ์ของพลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เนื้อเรื่องได้เสนอให้ ผู้อ่านเห็นถึงความขัดแย้งระหว่างลัทธิและการปะทะทางความคิด ระหว่างจิตกับวัตถุ โดยถ่ายทอดผ่านตัวละครเอก ๒ คน คือ

สมภารกร่าง เจ้าอาวาสวัดไผ่แดงเป็นตัวแทนของลัทธิเก่าหรือของเก่าหรือ “จิต” และ แก้วน แก่นกัจจกร เป็นตัวแทนของลัทธิใหม่ หรือของใหม่หรือ “วัตถุ” ซึ่งทั้ง ๒ ฝ่ายอยู่ในวัยเดียวกันและมีสถานภาพเป็นเพื่อนกันมาก่อน เนื้อเรื่องของไผ่แดงกล่าวถึงหมู่บ้านเล็ก ๆ แห่งหนึ่งในชนบทไทย ภายในหมู่บ้านมีวัดชื่อ “ไผ่แดง” และมีสมภารกร่างเป็นเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านไผ่แดงเป็นอย่างดี หมู่บ้านไผ่แดงเป็นหมู่บ้านที่มีวิถีชีวิตเรียบง่ายและสงบสุข จนกระทั่งอุดมการณ์คอมมิวนิสต์เข้ามาในหมู่บ้าน โดยมีนายแก้วนเป็นผู้นำและเห็นว่าสมภารกร่างเป็นศัตรูต่ออุดมคติของเขา ซึ่งนายแก้วนพยายามต่อต้านและขัดขวางสมภารกร่าง จนในที่สุดสมภารกร่างได้เดือนสตินายแก้วนเนื่องจากแนวความคิดของนายแก้วนไม่สามารถแก้ปัญหาของชาวบ้านได้ บทประพันธ์เรื่องไผ่แดง เป็นหนังสือที่ให้อ่านทราบถึงวิถีชีวิตของชนบทไทยและสอดแทรกการปะทะความคิดเชิงปรัชญา ๒ ด้าน ผ่านเนื้อเรื่องที่มีความสนุกสนานและความประทับใจ ทำให้เรื่อง “ไผ่แดง” ได้รับความนิยมทั้งในและต่างประเทศ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา ภาควิชาศิลป ปรเภทวรรณศิลป์ สาขาวิชาต้นติภาษา บรรยายเรื่อง “ไผ่ขวัญภายในประเทศไทย” จากหลักฐานจารึกภาษาสันสกฤตพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๓ ไผ่ขวัญเป็นการนับถือพระคิเวซึ่งเป็นพระเจ้าสูงสุดที่มีต้นกำเนิดมาจากศาสนาฮินดูราวพุทธศตวรรษที่ ๖ ในประเทศอินเดีย และเผยแผ่มาสู่ประเทศไทย โดยพิจารณาจากจารึกภาษาสันสกฤตพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๓ ที่พบจากจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยจารึกของพระเจ้าภวธรรมันที่ ๑ จารึกจิตรเสน จารึกดอนเมืองเตย จารึกบ้านพันด่ง จารึกป้ออิกา จารึกแผ่นทองแดงอุทอง จารึกศรีจนาคะ จารึกเมืองเสมาจารึกอุบมุง จารึกปราสาททับเสียม จารึกพิมาย ๒ จารึกปราสาทสต็อกก้อกรม และจารึกปราสาทพนมรุ้ง ข้อความจารึกได้กล่าวถึงลักษณะของพระคิเว พระมหากษัตริย์ที่นับถือพระคิเว การประดิษฐานประติมาของพระคิเว การสร้างคิเวลิงค์ โคนันทิ และเทวาลัยแด่พระคิเว บทไหว้พระคิเว การประกอบพิธีบูชาพระคิเวและรูปเคารพต่าง ๆ ตลอดจนงานการตีความปรัชญาเกี่ยวกับพระคิเว นอกจากนี้ จารึกเหล่านี้ได้กล่าวถึงการนับถือพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน การนับถือพระวิษณุและพระพรหมอีกด้วย

- วันอังคารที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๔๙ ศาสตราจารย์ ดร.สันติ เล็กสุขุม ภาควิชาศิลป ปรเภทสถาปัตยกรรม บรรยายเรื่อง “ซุ้มประตู-หน้าต่าง : งานด้วยความหมายเชิงสัญลักษณ์กับงามเชิงประดับ” ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย แบบแผนของการประดับประตู-

หน้าต่างอุโบสถและวิหารเป็นงานประดับที่มีความงามด้วยความหมายเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๒ แบบ คือ ประตู-หน้าต่างซุ้มยอด และประตู-หน้าต่างซุ้มบรรพแถลง ตัวอย่างของซุ้มประตู-หน้าต่างในสมัยกรุงศรีอยุธยา คือ วัดบรมพุทธารามและวัดกุฎีดาว ซึ่งมีประตูเป็นแบบประตูซุ้มยอด ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของปราสาทจำลองอันมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ภายใน มีส่วนหลังเป็นชั้นซ้อนลดหลั่น และเหนือชั้นเหล่านั้นต่อด้วยยอดทรงปรางค์ และประตูเป็นแบบประตูซุ้มบรรพแถลง ซึ่งเป็นกรอบซุ้มรูปสามเหลี่ยมทรงจั่ว ซึ่งมักซ้อนกันมากกว่า ๑ ชั้น นอกจากนี้ ยังมีหน้าต่างแบบซุ้มบรรพแถลงด้วย ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ได้มีการสืบทอดและปรับเปลี่ยนรูปแบบของซุ้มประตู-หน้าต่าง ซึ่งเป็นงานประดับที่มีความงามอย่างใหม่ในกระแสสมัยนิยมต่างชาติโดยยกตัวอย่างจากวัดสำคัญ คือ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง วัดราชโอรสารามราชวรรมหาวิหาร วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรรมหาวิหาร และวัดบวรนิเวศวิหารราชวรรมหาวิหาร ซึ่งมีทั้งการคงเดิมและปรับปรุงซุ้มประตู-หน้าต่าง การประดับกรอบลายทอง และการดัดแปลง โดยรับแบบอย่างจากประเทศจีน ตะวันตก และผสมผสานกับแบบไทยซึ่งเรียกว่า ลายเทศ และนายวิทย์ พิณคันเงิน ภาควิชาศิลป ปรเภทวิชาจิตรกรรม บรรยายเรื่อง “อิทธิพลของไตรภูมิสุคติกรรมไทย” เรื่องราวของไตรภูมิเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับจักรวาลหรือโลกทัศน์ตามความเชื่อของชนในสมัยโบราณ เป็นเรื่องที่มีมาช้านานจนถือว่าเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเน้นในเรื่องของการสำนึกบาปบุญคุณโทษ เนื้อความของไตรภูมิเป็นเรื่องเกี่ยวกับจักรวาลวิทยา ปรัชญา จริยศาสตร์ ตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา แสดงถึงวิถีชีวิตของคนไทย และมีการกล่าวถึงที่อยู่ของมนุษย์ เทวดา อสูร และสัตว์ต่าง ๆ ๓ ภูมิ คือ กามภูมิ รูปภูมิ อรูปภูมิ ในไตรภูมิได้มีการกล่าวถึงสิ่งต่าง ๆ หลายประเภท ได้แก่ เขาพระสุเมรุ มหาลสมุทร สวรรค์และนรกชั้นต่าง ๆ พระอาทิตย์ พระจันทร์ ใต้บาดาล ป่าหิมพานต์ และสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในป่าหิมพานต์ สำหรับศิลปกรรมไทยที่ได้รับทั้งอิทธิพลจากเรื่องไตรภูมิมีหลายประเภท ทั้งวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่อยู่ด้านหลังของพระประธานในพระอุโบสถ ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดสระเกศ วัดไชยทิศ การสร้างพระปรางค์และปรางค์บิวาร การสร้างปราสาท

รายนามผู้ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งใหม่

ประวัติและผลงาน

ศาสตราจารย์พิเศษอดิศักดิ์ ทองบุญ
ราชบัณฑิต สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง
ประเภทปรัชญา สาขาวิชาอภิปรัชญา
และญาณวิทยา

เกิด ๒๙ เมษายน ๒๔๗๓

ประวัติการศึกษา

- ป.ธ.๗ (เปรียญธรรม ๗ ประโยค)
- พ.ม. (ประกาศนียบัตรประโยคครูพิเศษมัธยมสมัครส่วนกลาง)
- พธ.บ. (พุทธศาสตรบัณฑิต มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)
- M.A. (ศาสนาและปรัชญาอินเดีย มหาวิทยาลัยพาราณสี ประเทศอินเดีย)
- ประกาศนียบัตรอบรมหลักสูตร ร.ป.ภ. รุ่นที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๑๕)

ประวัติการทำงาน

- อาจารย์ประจำในคณะพุทธศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๗ และ ๒๕๐๙-๒๕๑๑
- วิชาการคณบดีคณะพุทธศาสตร์ มจร. พ.ศ. ๒๕๐๙ -๒๕๑๑
- อาจารย์พิเศษในคณะพุทธศาสตร์ มจร. พ.ศ. ๒๕๑๒ ถึงปัจจุบัน
- อาจารย์พิเศษในคณะโบราณคดี และคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๖
- เข้ารับราชการในราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นนักวรรณศิลป์ ๗ และผู้อำนวยการกองธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๓๓)
- อาจารย์พิเศษในคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๒๙-๒๕๓๓
- อาจารย์พิเศษในบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๓๓-๒๕๔๔
- อาจารย์พิเศษในบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๒ ถึงปัจจุบัน
- บรรณาธิการพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙
- ผู้เชี่ยวชาญด้านคัมภีร์พุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำแหน่งในปัจจุบัน

- กรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์พระไตรปิฎก ราชบัณฑิตยสถาน
- กรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ปรัชญา ราชบัณฑิตยสถาน
- กรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก ราชบัณฑิตยสถาน
- กรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน
- กรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์รัฐศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน
- กรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์พฤกษศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน

- คณะบรรณาธิการจัดทำสารานุกรมไทยราชบัณฑิตยสถาน
- กรรมการชำระพจนานุกรมศัพท์โบราณราชบัณฑิตยสถาน

ผลงานสำคัญ

ประเภทบทความ

- เรื่อง นักปรัชญากับปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ
- เรื่อง สังคมศาสตร์แนวพุทธกับชีวิตที่พอเพียง
- เรื่อง การจัดระเบียบสังคมแนวพุทธ
- เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์พุทธมติ เรื่องพรหมันหรือพรหมของพราหมณ์
- เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์ทอล์คทีทูปมสูตร เจาะหาปริยัติ ๓ แบบ ฯลฯ

ประเภทคำบรรยาย (ในสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง)

- คำบรรยายชุด “มองโลกทรรศน์ของไทยตามสายตาของนักอภิปรัชญา” รวม ๘ ตอน (ยังไม่จบ)
- เรื่อง ความเห็นแก่ตัวเป็นบ่อเกิดภาวะวิกฤตการณ์ในสังคมไทย
- เรื่อง การบวชภิกษุณีกับลัทธิสตรีในพระพุทธศาสนา ฯลฯ

ประเภทหนังสือ

- ปรัชญาอินเดีย
- ปรัชญาอินเดียร่วมสมัย
- คู่มืออภิปรัชญา
- วิเคราะห์อภิปรัชญาในพระพุทธศาสนา
- การสังเคราะห์นุตร
- การสังเคราะห์ภรรยา
- การงานไม่อาภูล
- ธรรมจริยา การประพฤติธรรม
- การงานที่ปราศจากโทษ
- การทรงเจ้าเข้าผี
- บทนำ ในพระสุตตันตปิฎกและพระอภิธรรมปิฎก ฉบับมจร. ฯลฯ

เกียรติที่ได้รับ

- สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถานมีมติรับเข้าเป็นภาคีสมาชิก ประเภทปรัชญา สาขาวิชาอภิปรัชญา เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๖
- ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นประถมาภรณ์มงกุฎไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖
- ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านคัมภีร์พุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๔
- ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์พิเศษของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งแต่วันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ (ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๗)
- ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นราชบัณฑิต ประเภทปรัชญา สาขาวิชาปรัชญาและญาณวิทยา ตั้งแต่วันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘ (ประกาศ ณ วันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘)

สังคายนา

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒ ให้นิยามคำว่า **สังคายนา** ไว้ว่า “น. การซักซ้อม, การสวดพร้อมกัน และเป็นแบบเดียวกัน, การประชุมชำระพระไตรปิฎกให้เป็นแบบเดียวกัน.” การสังคายนาในพระพุทธศาสนามีความมุ่งหมายเพื่อรักษาพระธรรมวินัยให้บริสุทธิ์บริบูรณ์เหมือนเดิม เพราะพระธรรมวินัยเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า ครอบคลุมทั้งพระธรรมวินัยยังคงอยู่ครบถ้วนพระพุทธรูปก็ยังคงอยู่

การสังคายนาเกิดขึ้นตามพระดำรัสของพระพุทธเจ้าที่คณะสงฆ์ได้รับมาปฏิบัติสวดทอคัมภีร์เมื่อเกิดเหตุการณ์อันจะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ผลโดยสรุปคือพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะนิกายเถรวาทสามารถรักษาความบริสุทธิ์บริบูรณ์ไว้ได้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ พระดำรัส เรื่องสังคายนาพระธรรมวินัย ในตอนปลายพุทธกาล มีเหตุการณ์สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นต้นเหตุให้พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้พระสงฆ์ทำสังคายนา เหตุการณ์นั้นคือ การถึงแก่กรรมของศาสดามหาวีระ แห่งศาสนาเซน ซึ่งรู้จักกันในสมัยนั้นว่า นิคเรณฺ์ นานูบุตร หลังจากศาสดามหาวีระ ถึงแก่กรรมไม่นาน พวกสาวกฝ่ายบรรพชิตได้แตกกันเป็น ๒ ฝ่าย เพราะมีความเห็นในหลักคำสอนไม่ตรงกัน ต่างฝ่ายต่างอ้างว่าฝ่ายตนได้ฟังมาถูกต้องตามที่ศาสดาสอน พวกสาวกฝ่ายคฤหัสถ์ก็เกิดเบียดเบียนความเลื่อมใสในศาสนาที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้มาตั้งแต่เกิดเหตุการณ์นั้นให้พระจุนทะและพระอาณนทังทั้ง ๒ ซึ่งเป็นเช่นนั้นเพราะศาสดาสอนไว้ไม่ได้ประกาศไว้ไม่ได้ และคำสอนนั้นไม่ใช่ทางนำออกจากทุกข์ ซึ่งต่างกับคำสอนของพระองค์ แต่เพื่อให้เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นแก่พระพุทธศาสนา พระพุทธองค์จึงทรงแนะนำให้พระสงฆ์ทำสังคายนา เพื่อรักษาพระธรรมวินัยให้บริสุทธิ์ บริบูรณ์ และดำรงมั่นคงสืบไป โดยตรงแสดงหลักการและหลักธรรมที่ควรสังคายนาไว้ใน **ปาสาทิกสูตร** คัมภีร์ที่มกนิกาย ปาฎิกวรรค (พระไตรปิฎก เล่ม ๑๑) ดังนี้

หลักการทำสังคายนาคือ

๑. พร้อมเพรียงกันประชุม
๒. สบทานอรตถกับอรตถ
๓. สบทานพยัญชนะกับพยัญชนะ
๔. อายาทะเลาะวิวาทกัน
๕. ถ้าภิกษุใดทรงจำอรตถและพยัญชนะมาผิดหรือถูก อย่าเพิ่งชื่นชม

อย่าเพิ่งยอมรับหรือคัดค้าน แต่ควรร่วมกันพิจารณาตรวจสอบให้ถี่ถ้วน หลักธรรมที่ควรสังคายนา ได้แก่ โทธิปไตยธรรม (ธรรมที่เป็นฝ่ายแห่งความตรัสรู้) ๓๗ ประการ ประกอบด้วย สติปัฏฐาน ๔ สัมมัปปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ และอริยมรรคมีองค์ ๘

ต้นแบบการสังคายนาพระธรรมวินัย เพื่อให้พระดำรัสเรื่องสังคายนาเป็นรูปธรรมตามพระพุทธประสงค์ เมื่อมีโอกาส พระสารีบุตรจึงได้แสดงวิธีการสังคายนาจัดหมวดหมู่พระธรรมวินัยในที่ประชุมของภิกษุทั้งหลายซึ่งมีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทับเป็นประธาน เมื่อพระเถระแสดงจบ พระพุทธองค์ตรัสชมเชยว่า “ดีแล้ว ชอบแล้ว สารีบุตร ที่เธอกล่าวสังคิตปริยาจ (แนวทางการสังคายนา) แก่ภิกษุทั้งหลาย” วิธีการสังคายนาที่ปรากฏอยู่ในสังคิตสูตร คัมภีร์ที่มกนิกาย ปาฎิกวรรค ในสังคิตสูตร พระสารีบุตรได้รวบรวมพระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในที่ต่าง ๆ มาจัดเป็นหมวด ๆ ตั้งแต่หมวดละ ๑ ข้อ จนถึงหมวดละ ๑๐ ข้อ เช่น

ธรรมหมวดละ ๑ ประการ คือ หมวดที่ ๑ สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ดำรงอยู่ได้ด้วยอาหารหมวดที่ ๒ สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ดำรงอยู่ได้ด้วยสังขาร โดยกล่าวสรุปไว้ตอนท้ายว่า “ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย นี้แล คือธรรมหมวดละ ๑ ประการ ที่พระผู้มีพระภาค ผู้ทรงรู้ ทรงเห็น เป็นพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ตรัสไว้โดยชอบแล้ว พวกเราทั้งหมดนี้และพึงสังคายนา ไม่พึงวิวาทกันในธรรมนั้น เพื่อให้พรหมจรรย์นี้ตั้งอยู่ได้นาน ดำรงอยู่ได้นาน ข้อนั้นพึงเป็นไปเพื่อเกื้อหนุนแก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อหนุน เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย”

ธรรมหมวดละ ๒ ประการ คือ

หมวดที่ ๑

๑. นาม (นามขันธ์ ๔)
๒. รูป (รูปขันธ์ ๑)

หมวดที่ ๒

๑. อวิชชา (ความไม่รู้แจ้ง)
๒. ภวตัณหา (ความทะยานอยากในภพ)

ฯลฯ

ธรรมหมวดละ ๓ ประการ คือ

หมวดที่ ๑ อกุศลมูล ๓ ได้แก่

๑. อกุศลมูลคือโลภะ (ความอยากได้)
๒. อกุศลมูลคือโทสะ (ความคิดประทุษร้าย)
๓. อกุศลมูลคือโมหะ (ความหลง)

ฯลฯ

ผลงานของพระสารีบุตรนี้ นับเป็นต้นแบบของการสังคายนาพระธรรมวินัยในสมัยต่อมา

สังคายนาครั้งที่ ๑ หลังจากพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานได้ ๗ วัน มีภิกษุผู้บวชเมื่อแรกบวชหนึ่งชื่อ สุภัททะ ได้กล่าวกับเพื่อนภิกษุทั้งหลายที่กำลังเศร้าโศกเสียใจพิโรธว่า หลังจากได้ทราบข่าวปรินิพพานของพระพุทธเจ้าว่า “อย่าเลวท่านผู้มีอายุ อย่าเศร้าโศก อย่าคร่ำครวญเลย พวกเราอดพ้นจากมหาสมณะรูปนั้น ที่คอยจ้ำจี้จ้ำไชพวกเรา อยู่ว่า สิ่งนี้ควรแก่พวกเรา สิ่งนี้ไม่ควรแก่พวกเรา บัดนี้ เราปรารถนาสิ่งใด ก็จักทำสิ่งนั้น พวกเราไม่ปรารถนาสิ่งใด ก็จักไม่ทำสิ่งนั้น” พระมหากัสสปเถระได้ยินการกล่าวข้างจบพระพุทธเจ้าเช่นนั้น คิดว่าผู้มีความเห็นเช่นนี้ ถ้ามีพวกมากขึ้นจะเป็นอันตรายต่อพระพุทธศาสนา ครั้นเสร็จงานถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระแล้วท่านจึงเรียกประชุมสงฆ์ ประทับที่ป่าสาวิเทียของพระสุภัททะให้ฟัง แล้วขอมติให้ทำสังคายนาจัดหมวดหมู่พระธรรมวินัยให้เป็นแบบเดียวกัน แล้วช่วยกันรักษาตามนัยที่พระพุทธองค์ทรงแนะนำและตามแบบอย่างของพระสารีบุตรมาเสนอไว้ ที่ประชุมเห็นชอบด้วย จึงทำให้เกิดการสังคายนาครั้งที่ ๑ ขึ้นหลังพุทธปรินิพพาน ๓ เดือนที่ถ้ำสัตตบรรณคูหา ภูเขาเวภารบรรพต กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ มีพระอรหันต์เข้าร่วมประชุม ๕๐๐ รูป โดยมีพระมหากัสสปเถระผู้มีพรรษาสูงสุดในขณะนั้นเป็นประธานและทำหน้าที่เป็นผู้ถาม มีพระเจ้าอชาตศัตรู เป็นศาสนูปถัมภก

การสังคายนาครั้งที่ ๑ เริ่มขึ้น เมื่อพระอรหันต์มาครบ ๕๐๐ รูปแล้ว พระมหากัสสปเถระยกประเด็นขึ้นหารือที่ประชุมว่า จะสังคายนาพระวินัยหรือพระธรรมก่อน ที่ประชุมมีมติให้สังคายนาพระวินัยก่อน พระเถระถามต่อไปว่า จะให้ผู้ใดเป็นผู้วิสันนา (ตอบ) ที่ประชุมมีมติมอบให้พระอุบาลีเถระ ผู้ชำนาญพระวินัยเป็นผู้วิสันนา เมื่อพระเถระทั้งสองขึ้นนั่งบนธรรมาสน์เรียบร้อยแล้ว พระมหากัสสปเถระถามเรื่องการบัญญัติพระวินัยโดยไล่ไปตามลำดับ ตั้งแต่ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ เป็นต้นไป เช่นถามว่า ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติที่ไหน ปาราชิกใครเป็นต้นเหตุ มีความเป็นมาอย่างไร ทรงบัญญัติไว้อย่างไร เมื่อพระอุบาลีเถระวิสันนาจบลงไม่มีผู้คัดค้าน จึงถือว่า คำวิสันนานั้นถูกต้องตามพระพุทธบัญญัติ พระสงฆ์ทั้งปวงจึงสวดสิกขาบทนั้นขึ้นพร้อม ๆ กัน ในสิกขาบทอื่น ๆ ก็สังคายนาอย่างนี้

เมื่อการสังคายนาพระวินัยทั้งของภิกษุและภิกษุณีจบแล้ว พระอุบาลีเถระลงจากธรรมาสน์พระมหากัสสปเถระถามที่ประชุมว่า จะให้ผู้ใดเป็นผู้วิสันนาพระธรรม ที่ประชุมมีมติมอบให้พระอาณนทังผู้เป็นพุทธอุปัฏฐาก และเป็นพุทธศรียาพระธรรมวินัยได้มาก เป็นผู้วิสันนาพระธรรม พระอาณนทังจึงขึ้นสู่ธรรมาสน์ พระมหากัสสปเถระถามเรื่องพระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในพระสูตรต่าง ๆ เริ่มจากพระสูตรขนาดยาวไปหาพระสูตรขนาดกลางและขนาดสั้นตามลำดับ โดยตั้งประเด็นคำถาม ๓ ประเด็น คือ ๑. สูตรนั้น ๆ พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ใคร ที่ไหน เพราะเหตุไร (ประเด็นนี้เรียกว่า นิทานวจนะ) ๒. มีเนื้อหาว่าด้วยเรื่องอะไร (ประเด็นนี้เรียกว่า พุทธภาษิต) ๓. มีผลอย่างไร (ประเด็นนี้ เรียกว่า นิคมวจนะ) เมื่อพระอาณนทังวิสันนาจบลงแต่ละพระสูตร และไม่มีผู้คัดค้าน พระสงฆ์ทั้งปวงจึงสวดพระสูตรนั้นขึ้นพร้อม ๆ กันการสังคายนาครั้งนี้เป็นการซักซ้อมหรือสอบทานพระธรรมวินัยที่ผู้เข้าประชุมได้ฟังมาโดยตรงจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งทรงแสดงไว้ในที่ต่าง ๆ ณ โอกาสต่าง ๆ เมื่อเห็นตรงกันแล้วก็สวดขึ้นพร้อม ๆ กัน แล้วจัดแบ่งหมวดหมู่เพื่อให้จำได้ง่าย ดังนี้

๑. พระวินัยปิฎก มี ๒ ส่วน เรียกว่า วิภังค์ ได้แก่ มหาวิภังค์ หรือ ภิกขุวิภังค์ คือ พระวินัยของภิกษุ และภิกขุณีวิภังค์ คือ พระวินัยของภิกษุณี แต่ละส่วนแบ่งเป็นตอน ๆ เรียกว่า กัณฑ์ ได้แก่ ปาราชิกกัณฑ์ สังฆาทิเสสกัณฑ์

อนียตกันท์ นิลสังคยปจิตตยกันท์ ปาจิตตยกันท์ ปาฏิเทสนียกันท์ เสชยกันท์ และอภิศรณสมถะ

๒. พระสุตตันตปิฎก มี ๕ หมวด เรียกว่า นิกาย ได้แก่

- ทิมนิกาย คือ หมวดพระสูตรขนาดยาว
- มัชฌิมนิกาย คือ หมวดพระสูตรขนาดกลาง
- สังยุตตนิกาย คือ หมวดพระสูตรขนาดกลาง-ขนาดสั้น ที่จัดแบ่งตามเนื้อหาสาระคือเนื้อหาสาระประเภทเดียวกัน จัดไว้หมวดเดียวกันเรียกว่าสังยุต เช่น โกศลสังยุต (หมวดว่าด้วยพระเจ้าปเสนทิโกศล)

- อังคุตรนิกาย หมวดพระสูตรขนาดกลาง-ขนาดสั้น ที่จัดแบ่งตามจำนวนข้อธรรม คือ พระสูตรที่มีข้อธรรม ๑ ข้อ จัดรวมไว้ด้วยกันเรียกว่า เอกกนิบาต ๒ ข้อ เรียกว่า ทุกนิบาต เป็นต้น

- ขุททกนิกาย คือ หมวดพระสูตรที่จัดเข้าในนิกายอื่น ๆ ไม่ได้ นอกจากนี้พระวินัยปิฎก และพระอภิธรรมปิฎกก็จัดไว้ในขุททกนิกายเหมือนกัน แต่ในการสังคายนาครั้งนี้ไม่ได้แยกอภิธรรมปิฎกออกมา เพิ่งแยกออกมาเป็นปิฎกหนึ่งในการสังคายนาครั้งที่ ๓

การสังคายนาครั้งที่ ๑ ทำอยู่ ๗ เดือน เมื่อสังคายนาเสร็จเรียบร้อย พระอรหันต์ ๕๐๐ รูป ผู้ร่วมทำสังคายนา ได้มีมติมอบหมายกันรับผิดชอบเพื่อชำระรักษาและสืบทอดแก่ศิษย์ต่อไป ดังนี้

พระวินัยปิฎก มอบให้พระอุบาลีรับไป

พระสุตตันตปิฎก ทิมนิกาย มอบให้พระอานนทรับไป

พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มอบให้ศิษย์ทั้งหลายของ

พระสารีบุตรรับไป

พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มอบให้พระมหากัสสปรับไป

พระสุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย มอบให้พระอนุรุทธรับไป

พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ส่วนที่เป็นพุทธวงศ์และจริยาปิฎก มอบให้ศิษย์ทั้งหลายของพระสารีบุตรรับไป นอกจากนั้นมอบให้พระอานนทรับไป

สังคายนาครั้งที่ ๒ ปรากฏพวกภิกษุวัชชีบุตร แสดงวิตุ ๑๐ ประการ นอกกรรม นอกวินัย พระยศกาทกบุตรเป็นผู้ชักชวน ได้พระอรหันต์ ๗๐๐ รูป พระเวระตะเป็นผู้ถาม พระลัพพกามีเป็นผู้วิสัชนา ประชุมทำที่วาฬาราม เมืองเวสาลี เมื่อ พ.ศ. ๑๐๐ โดยพระเจ้ากาลาโศกราช เป็นศาสนูปถัมภกทำอยู่ ๕ เดือน จึงเสร็จ

สังคายนาครั้งที่ ๓ ปรากฏเดียรถีย์มากมายปลอมบวชในพระศาสนา เพราะมีลาภสักการะเกิดขึ้นมาก พระอรหันต์ ๑,๐๐๐ รูป มีพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระเป็นประธาน ประชุมทำที่โคกกรามเมืองปาฏลิบุตร เมื่อประมาณ พ.ศ. ๓๐๐ โดยพระเจ้าอโศก หรือ ศรีธรรมมาศกรราช (พ.ศ. ๒๗๐-๓๑๒) เป็นศาสนูปถัมภก ทำอยู่ ๕ เดือน จึงเสร็จสังคายนาครั้งนี้ได้จัดแบ่งหมวดหมู่พระธรรมวินัยออกเป็น ๓ ปิฎก โดยมีพระอภิธรรมปิฎกเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน จึงครบ “ไตรปิฎก” ดังปรากฏในปัจจุบัน

สังคายนาครั้งที่ ๔ ทำในประเทศศรีลังกา ปรากฏจะให้พระศาสนาประดิษฐานมั่นคงในลังกาทวีป พระสงฆ์ ๖๔,๐๐๐ รูป มีพระมหินทเถระ เป็นประธานและเป็นผู้ถาม พระอริฏฐะเป็นผู้วิสัชนา ประชุมทำที่อุปาราม เมืองอนูราธปุรี เมื่อ พ.ศ. ๓๐๓ โดยพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ เป็นศาสนูปถัมภก ทำอยู่ ๑๐ เดือน จึงเสร็จ (การสังคายนาครั้งนี้ได้รับการยอมรับน้อยกว่าครั้งที่ ๕)

สังคายนาครั้งที่ ๕ ทำในประเทศศรีลังกา ปรากฏพระสงฆ์แตกกันเป็น ๒ พวก คือพวกมหาวิหารกับพวกอภัยคีรีวิหาร และค่านึงว่าพระธรรมวินัยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น พระสาวกทั้งหลายได้ทรงจำนำสืบต่อกันด้วยวิธีมุขปาฐะ (คือท่องจำกันมาด้วยปากเปล่า) สืบต่อกันปากต่อปาก) ไม่ได้เขียนไว้สืบทอดมาหน้ากุลบุตรจะถอยปัญหา ควรจารึกพระธรรมวินัยลงในใบลาน พระอรหันต์ ๕๐๐ รูป จึงประชุมกันสวดข้อมแล้วจารึกพระพุทธรูปลงในใบลาน ณ อาโลกเลณสถาน ในมัลลชนบท เมื่อ พ.ศ. ๔๕๐ โดยพระเจ้าวัฏฏคามณีอภัย เป็นศาสนูปถัมภก หลังจากการสังคายนาครั้งที่ ๕ ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท ก็ได้ไปรับคัมภีร์ที่จารึกพระไตรปิฎกจากศรีลังกายังประเทศของตน แล้วคัดลอกจารึกสืบต่อกันมาเป็นเวลายาวนานนับพันปี พระไตรปิฎกฉบับที่จารึกเป็นลายลักษณ์อักษรจึงแพร่หลายไปยังนานาประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา

ต่อมาพุทธศาสนิกชนแต่ละประเทศ ได้แปลพระไตรปิฎกภาษาบาลีสู่ภาษาของแต่ละประเทศ จึงมีพระไตรปิฎกทั้งฉบับภาษาบาลีและฉบับที่แปลสู่ภาษาของแต่ละประเทศต่าง ๆ

การสังคายนาในประเทศไทย มีหลักฐานยืนยันว่า พระสงฆ์ในล้านนาได้ไปรับพระไตรปิฎกอักษรเขียนพร้อมทั้งวิธีเขียนจากลังกา เมื่อกลับสู่แดนสยามแล้วได้คัดลอกจารึกลงบนใบลานสืบต่อกันมา ต่อมาเมื่อพบว่ามีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนเกิดจากการคัดลอกต่อ ๆ กัน จึงได้ทำสังคายนาสอบทานเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๐๒๐ ที่เชียงใหม่ สมัยพระเจ้าติโลกราชจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จึงได้มีการทำสังคายนาชำระพระไตรปิฎกครั้งใหญ่ ทำอยู่ ๕ เดือนจึงเสร็จ ได้จารึกด้วยอักษรขอมลงบนใบลาน ปิดทองที่บัพทั้งปกหน้าปกหลังและกรอบ เรียกพระไตรปิฎกฉบับนี้ว่า ฉบับทอง ใช้เป็นต้นฉบับเก็บไว้ในหอมนเทียรธรรม และได้คัดลอกไปถวายวัดต่าง ๆ เพื่อใช้ศึกษากันต่อมา จนได้จัดพิมพ์ด้วยอักษรไทยเป็นเล่มหนังสือ

การจัดพิมพ์พระไตรปิฎกเผยแผ่เป็นเล่มหนังสือในประเทศไทยนั้น ดำเนินมาโดยลำดับ คือ จัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๑ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้งที่ ๒ จัดพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้งที่ ๓ จัดพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ ช่วงต่อระหว่างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ฉบับภาษาบาลีชุดนี้ เรียกว่า ฉบับสยามรัฐ มีตราช้าง เป็นเครื่องหมาย ต่อมาได้มอบให้มูลนิธิมหาสมุทรราชวิทยาลัยดำเนินการจัดพิมพ์เผยแพร่

เนื่องในงานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ คณะสงฆ์ได้จัดให้มีการแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาไทยอย่างเป็นทางการ และได้จัดพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ และต่อมาได้จัดพิมพ์อีก ๔ ครั้ง ใน พ.ศ. ๒๕๑๔ พ.ศ. ๒๕๒๑ พ.ศ. ๒๕๒๕ และ พ.ศ. ๒๕๓๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ดำเนินการตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาบาลี โดยสอบทานฉบับของไทยกับฉบับของลังกา พม่า (ฉบับสังคายนาครั้งที่ ๖) และยุโรป ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๐ จนจัดพิมพ์เสร็จเรียบร้อยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้แปลเป็นภาษาไทยและจัดพิมพ์เสร็จเรียบร้อย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีพระไตรปิฎกฉบับจารึกบนแผ่นหินอ่อนจำนวน ๑,๔๑๔ แผ่นดำเนินการโดยวัดปากน้ำภาษีเจริญ ประดิษฐานไว้ในมหาวิหารบริเวณพุทธมณฑล และมีพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ เป็นพระไตรปิฎกที่จัดพิมพ์ข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์แล้วบันทึกลงแผ่นซีดีรอม สร้างระบบฐานข้อมูลเป็นโปรแกรมสืบค้นข้อความที่ต้องการแล้วสั่งพิมพ์ลงแผ่นกระดาษออกมศึกษาค้นคว้าได้ ผู้จัดทำคือสำนักคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ทำเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑

ในปัจจุบันประเทศไทยมีพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี จำนวนชุดละ ๔๕ เล่ม (ตามจำนวนปีที่พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พระศาสนา) ๓ ฉบับ คือฉบับสยามรัฐเตปิฎก (พ.ศ. ๒๕๓๑) ฉบับมหาจุฬาลงกรณ (พ.ศ. ๒๕๐๐) ฉบับที่ยังรัฐเตปิฎก (พ.ศ. ๒๕๓๐) และฉบับแปลเป็นภาษาไทย จัดพิมพ์ชุดละ ๔๕ เล่ม ๓ ฉบับ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคิต พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นอกจากนี้ยังมีพระไตรปิฎกบาลีฉบับสากลอักษรโรมัน (พ.ศ. ๒๕๔๔)

ศาสตราจารย์พิเศษอดิศักดิ์ ท่องบุญ

ราชบัณฑิต สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง

ประเภทปรัชญา สาขาอภิปรัชญาและญาณวิทยา

หนังสืออ้างอิง

๑. ธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พระ. พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพฯ : บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๖.
๒. ประเสริฐ ณ นคร. "ประวัติศาสนาพุทธในสุโขทัย." ในงานจารึกและประวัติศาสตร์ของประเสริฐ ณ นคร. นครปฐม : โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมฝึกอบรมการเกษตรมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน, ๒๕๓๔.
๓. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สมณปาสาทิกาย นาม วินยปิฎกกุฎถาย ปาราชิกกมทวณณนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.
๔. _____ สมุจกุลวิลาสินี นาม ทิมนิกายกุฎถาย สิลกขทวณณนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิมุตตนา บางลำพู, ๒๕๓๒.
๕. ศิลปากร, กรม. พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา (ภาคจบ). พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โอเดียนสโตร์, ๒๕๐๕.

* พ.ศ. ๓๐๐ และ พ.ศ. ๒๗๐-๓๑๒ ได้จากการคำนวณของนักประวัติศาสตร์ในปัจจุบันส่วนมาก แต่จากหลักฐานในคัมภีร์สมณปาสาทิกา ภาค ๑ ระบุว่าทำสังคายนา ครั้งที่ ๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๔ พระเจ้าอโศกครองราชย์ พ.ศ. ๒๑๔ ถึง ๒๖๐

ไวยาณหาคาษาไทย

- ถาม : “วังไกลกังวล” เขียนเป็นภาษาอังกฤษว่าอย่างไร
 ตอบ : Klai Kangwol Palace
- ถาม : คำว่า เศรษฐินี, เศรษฐินิ หลับไหล, หลับไหล กะเพรา, กระเพรา, กะเพา, กระเพา ประณีต, ประณีตคำใดเขียนถูกต้อง
 ตอบ : เศรษฐินี, หลับไหล, กะเพรา, ประณีต
- ถาม : ถ้อยคำที่ใช้ถวายพระพรแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือ สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถให้มีอายุยืนยาวใช้ว่าอย่างไร
 ตอบ : ถวายพระพรแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ใช้ว่า **ทิมายุโก โทตุ มหาราช**
 ถวายพระพรแต่สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ใช้ว่า **ทิมายุกา โทตุ มหาราชินี**
- ถาม : ราชศัพท์ของคำว่า “น้ำใจ” ที่ใช้กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ใช้ว่าอย่างไร
 ตอบ : **น้ำพระราชหฤทัย**
- ถาม : ชื่อพระราชพิธีและการจัดงานเฉลิมพระเกียรติในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้ว่าอย่างไร
 ตอบ : สำนักนายกรัฐมนตรีแจ้งว่า สำนักราชเลขาธิการได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อพระราชพิธีและชื่อการจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ ดังนี้
 ชื่อพระราชพิธีว่า **พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐**
 ชื่อการจัดงานเฉลิมพระเกียรติว่า **งานเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐**
 ชื่อภาษาอังกฤษใช้เพียงชื่อเดียวโดยหมายรวมทั้งพระราชพิธีและชื่อการจัดงานเฉลิมพระเกียรติว่า **The Celebrations on the Auspicious Occasion of His Majesty the King’s 80th Birthday Anniversary 5th December 2007**
- ถาม : วันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถเขียนเป็นภาษาอังกฤษว่าอย่างไร
 ตอบ : วันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ใช้เป็นภาษาอังกฤษว่า
H.M. The King’s Birthday
 วันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ใช้เป็นภาษาอังกฤษว่า
H.M. The Queen’s Birthday
- ถาม : ลักษณะนามของคำว่า กรรไกร, กระบี่, ขวาน, เคียว ใช้ว่าอย่างไร
 ตอบ : ใช้ว่า “เล่ม”
- ถาม : คำว่า delivery, buffet, cabaret, note book, moisturizer, jelly, yogurt เขียนเป็นคำทับศัพท์ที่ถูกต้องว่าอย่างไร
 ตอบ : **ดีลิเวอรี, บุฟเฟต์, คาบาเรต์, โน้ตบุ๊ก, มอยส์เชอโรเซอร์, เจลลี่, โยเกิร์ต**
- ถาม : คำว่า ศตวรรษ, ศาสตราจารย์, ภัทรวิบูลย์ อ่านว่าอย่างไร
 ตอบ : คำว่า “ศตวรรษ” อ่านว่า **สะ-ตะ-วัต**, คำว่า “ศาสตราจารย์” อ่านว่า **ศาส-ตุรา-จาน, สาด-สะ-ตุรา-จาน** คำว่า “ภัทรวิบูลย์” อ่านว่า **พัต-ทุระ-บิต**

ราชบัณฑิตยสถาน
 สยามเล็ปป้า เขตดุสิต
 กทม. ๑๐๓๐๐

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
 ใบนุญาตที่ ๔๘/๒๕๒๓
 ไปรษณีย์หน้าพระลาน

จดหมายข่าวราชบัณฑิตยสถาน

เพื่อเผยแพร่งานวิชาการ
 ข่าวสารกิจกรรมต่างๆ
 ของราชบัณฑิตยสถาน

ที่ปรึกษา

นายชรรค์ชัย บุญปาน
 นางมณีนรัตน์ ผลิพัฒน์
 นางจินตนา พันธุ์พัก
 ศาสตราจารย์ นพ.งยุทธ วัชรกุลย์
 ดร.วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์
 รองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ
 ศาสตราจารย์พิเศษเสฐียรพงษ์ วรรณปก

จัดทำโดย

ศูนย์ประชาสัมพันธ์ ราชบัณฑิตยสถาน

บรรณาธิการ

นางสาวสุปัญญา ชมจินดา

กองบรรณาธิการ

นางสาวอารี พลดี	นางสาวพรทิพย์ รอดพันธ์
นางสาวปิยรัตน์ อินทร์อ่อน	นายอาคม คงทน
นางสาวกระลาภักษ์ แพรกทอง	นางสาวสุกุลรัตน์ ฉ่ำจิตรชื่น
นางกนกวรรณ ทองตะโก	นางปิยจมา สุตสาพา
นางสาวกุลศิรินทร์ นาคไพจิตร	นายอภิเดช บุญสงค์
นางสาวจินดารัตน์ โพธิ์นอก	

พิมพ์ที่ : บริษัท ด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด ๓๐๗ ซอยลาดพร้าว ๘๗ วังทองหลาง
 กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐ โทร. ๐ ๒๕๖๖ ๑๖๐๐-๖ โทรสาร ๐ ๒๕๓๙ ๒๕๑๒, ๐ ๒๕๖๖ ๑๖๐๙